

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені В. Н. КАРАЗІНА
ФАКУЛЬТЕТ ІНОЗЕМНИХ МОВ

Кафедра _____

Рекомендовано до захисту
Протокол засідання кафедри № _____
від «_____» _____ 2024 р.
Завідувач кафедри _____
(прізвище та ініціали)

_____ (підпис)

КВАЛІФІКАЦІЙНА МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

С

Специфіка сучасного франкомовного юридичного дискурсу

Виконавець:

студент/студентка: II курсу магістратури,
групи ФМП-61 Карпова Софія Вікторівна
(прізвище, ім'я, по батькові)

Керівник роботи:

Сатановська Ганна Сергіївна, кандидат
філологічних наук
(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

Підсумкова оцінка:

за національною шкалою:

кількість балів: _____

Підпис керівника

Кваліфікаційну магістерську роботу захищено на засіданні Екзаменаційної комісії

Протокол № _____ від «_____» _____ 2024 р.

Голова Екзаменаційної комісії

_____ (підпис)

_____ (прізвище та ініціали)

Харків – 2024

ЗМІСТ

*(кваліфікаційна магістерська робота з специфіки сучасного франкомовного
юридичного дискурсу)*

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1.Теоретичні основи вивчення дискурсу.....	7
1.1. Походження та розвиток поняття «дискурс»: історія та еволюція поняття у французькій та загальносвітовій лінгвістиці	7
1.1.1. Еволюція поняття дискурсу	9
1.1.2. Французький підхід до дискурсу	10
1.2.Юридичний дискурс: поняття та особливості: аналіз поняття юридичного дискурсу, його роль у правовій системі. Дискурс у контексті франкофонного права.....	13
1.3. Франкомовний юридичний дискурс: основні підходи до дослідження: короткий огляд основних теоретичних праць, які досліджують юридичний дискурс у франкомовному середовищі.....	15
1.3.1. Франкомовний юридичний дискурс.....	16
1.3.2. Функціональність та прагматичний аспект франкомовного юридичного дискурсу.....	18
1.3.3. Соціокультурні впливи	19
1.3.4 Популяризація права	19
1.3.5 Екологічні виклики.....	21
1.4 Соціокультурний та історичний контекст франкомовного юридичного дискурсу.....	22
1.4.1. Вплив культури на юридичну мову	22
1.4.2. Історичний контекст у правових системах	22

1.4.3. Юридична мова у Квебеку: Збереження французької ідентичності.....	23
1.4.4.Африканські франкомовні країни: Правові традиції та адаптація	23
1.4.5.Швейцарія: Мультикультуралізм і правова мова.....	23
Висновки за розділом 1.....	24
РОЗДІЛ 2. Практичні основи вивчення дискурсу	27
2.1. Мовні характеристики франкомовного юридичного дискурсу.....	27
2.1.1. Лексика... ..	30
2.2. Правові жанри у франкомовному юридичному дискурсі: аналіз жанрів правової комунікації, таких як юридичні контракти, судові рішення, нормативні акти.....	35
2.3. Специфіка правової аргументації у франкомовному дискурсі: вивчення риторичних прийомів та логічних структур, які використовуються у правовій аргументації.....	44
2.4 Методологія дискурсивного аналізу: вибір та обґрунтування методів, які використовуються для аналізу юридичних текстів.	45
2.5. Глобалізація та її вплив на юридичний дискурс: аналіз впливу глобальних процесів на юридичну комунікацію у франкомовних країнах	47
Висновки за розділом 2.....	51
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ.....	53
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	55

ВСТУП

Актуальність дослідження пов'язана з розвитком таких напрямів наукових досліджень про аналіз дискурсу як лінгвопрагматика та лінгвістика тексту. У дипломній роботі розглядається низка проблем, що стосуються специфіки франкомовного юридичного дискурсу, та взаємодії його складових на різних рівнях. У нашому дослідженні аналізується така маловивчена область, як франкомовний юридичний дискурс, що сприятиме загальній концепції сучасного франкомовного дискурсу.

Об'єктом даного дослідження є франкомовний юридичний дискурс, який представляє собою сукупність текстів і висловлювань, пов'язаних з правовими документами та процесами, що функціонують у франкомовних країнах або на міжнародному рівні, де французька мова виконує роль офіційної юридичної мови.

Предметом дослідження є специфіка мовних, соціальних і правових характеристик сучасного франкомовного юридичного дискурсу. Це включає аналіз структури юридичних текстів, особливостей вживання правничої термінології, а також соціокультурних і правових умов, у яких функціонує юридична мова.

Метою даної роботи є вивчення специфіки сучасного франкомовного юридичного дискурсу з метою виявлення його основних лінгвістичних та правових характеристик. Для досягнення цієї мети передбачається вирішення таких завдань:

1. Визначити ключові мовні та стилістичні особливості франкомовного юридичного дискурсу.
2. Дослідити соціокультурні та правові фактори, які впливають на формування юридичних текстів у франкомовних країнах.
3. Охарактеризувати правову термінологію, яка використовується у юридичних документах на французькій мові.
4. Провести аналіз структурних особливостей різних жанрів юридичних текстів.

5. Визначити вплив глобалізаційних процесів на розвиток франкомовного юридичного дискурсу.

Матеріалами для дослідження є тексти франкомовних юридичних документів, зокрема законодавчі акти, судові рішення, контракти, міжнародні угоди, а також офіційні заяви та інші документи, що використовуються у правовій практиці франкомовних країн.

У роботі використовуються такі *методи дослідження*:

1. **Дискурсивний аналіз** для вивчення контексту та змісту юридичних текстів.
2. **Контент-аналіз**, який допомагає визначити основні тематичні і термінологічні поля, що формують юридичний дискурс.
3. **Юридично-лінгвістичний аналіз**, який дозволяє дослідити взаємозв'язок мови та права у текстах.
4. **Порівняльний аналіз**, що допоможе порівняти юридичні дискурси різних франкомовних країн.

Наукова новизна дослідження полягає у здійсненні аналізу сучасного франкомовного юридичного дискурсу, якому досі не приділялося детальної уваги в наукових працях. Розглядаються різні одиниці франкомовного юридичного дискурсу у сукупності та у зіставленні їхньої ролі. Використовуваний підхід є новітнім у вивченні вибраного об'єкта дослідження, оскільки містить елементи лінгвопрагматичного аналізу.

Новизна нашого дослідження також полягає у комплексному підході до вивчення сучасного франкомовного юридичного дискурсу з урахуванням його мовних та соціокультурних аспектів. Дослідження аналізує особливості юридичної мови на міжкультурному рівні, що дозволяє глибше зрозуміти глобалізаційні процеси у правовій сфері та роль французької мови у міжнародному праві.

Практичне значення отриманих результатів полягає у тому, що результати цього дослідження можуть бути використані у практиці перекладу юридичних документів, у викладанні юридичної французької мови, а також при підготовці спеціалістів у галузі міжнародного права. Окрім

цього, результати можуть стати основою для подальших наукових досліджень у сфері юридичної лінгвістики.

Апробація результатів дослідження: основні результати дослідження були представлені у вигляді виступу на X Міжнародній науковій конференції «Художні феномени в історії та сучасності (Етноімалогічний вимір)», що відбулася 12 квітня 2024 року у Харківському національному університеті імені В.Н. Каразіна, на базі кафедри романо-германської філології. Тези доповіді було опубліковано в спеціальному збірнику.

Кваліфікаційна магістерська робота складається з змісту, вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел та анотації в кінці англійською мовою. У першому розділі розглядаються теоретичні аспекти та основи вивчення юридичного дискурсу і його основні характеристики. Другий розділ присвячений аналізу франкомовного юридичного дискурсу, його структури та стилістики. Під проведення дослідження на цю тему, мною було використано 64 джерела, більшість з яких французькою або англійською мовами. Загальний обсяг роботи складає 54 сторінки.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ВИВЧЕННЯ ДИСКУРСУ

1.1. Походження та розвиток поняття «дискурс»: історія та еволюція поняття у французькій та загальносвітовій лінгвістиці

Дискурс-це термін, що охоплює низку комунікативних практик, які використовуються в певних соціальних і культурних контекстах. Він стосується не лише окремих висловлювань, а й сукупності соціальних і культурних чинників, які впливають на тексти, мовленнєві акти та способи їхнього вираження й інтерпретації.

Походження терміну

Слово «дискурс» походить від латинського слова «discursus». Discursus означає «рух», «мова» або «міркування». У науковому та філософському вжитку термін «дискурс» почали використовувати в середині 20-го століття для опису мовленнєвих і текстових практик, що виходять за межі простого аналізу окремих речень.

Поняття дискурсу є однією з основних категорій сучасної комунікативної лінгвістики і відображає зміни у підходах до вивчення мови. Протягом першої половини XX століття мовознавці зосереджували увагу переважно на мовній системі, аналізуючи структуру мови як самостійну систему правил. Однак, починаючи з 60-х років XX століття, на хвилі так званого "прагматичного повороту", центр уваги змістився до мовленнєвої діяльності та її продукту — дискурсу. Одним із перших, хто звернув увагу на дискурс як лінгвістичне поняття, був Зелліг Херріс, який у 1952 році запропонував дистрибутивний метод аналізу текстів, що включав аналіз мовлення в соціокультурному контексті. [17]

Хоча дискурс не є самостійною емпіричною субстанцією, як, наприклад, мова, він діє як інструмент для аналізу комунікативних актів. В історичному контексті термін дискурс походить з античного Риму, де він означав розмову, обмін думками або публічні виступи. В сучасних європейських мовах термін також зберіг це значення. Але вже в середині XX

століття поняття дискурс отримало лінгвістичний статус завдяки Херрісу та іншим дослідникам, що розширили аналіз мовних явищ на цілі тексти.

У 1970-х роках дискурс асоціювали з лінгвістикою тексту, вивчаючи його функції та закономірності. Сприйняття дискурсу як текстової категорії було підкріплене намаганнями розширити аналіз синтаксису за межі речення. Це виявилось в дослідженнях Т. А. ван Дейка та В. Дресслера, які розробили макросинтаксичні моделі та теорію тексту.

Еміль Бенвеніст у своїй концепції розрізняв два плани: план дискурсу (мовлення, яке привласнює собі мовець) і план оповідання. Для Бенвеністу дискурс — це будь-яке висловлювання, що має на меті впливати на співрозмовника через комунікативний акт. Це визначення підкреслює роль учасників комунікації — адресата та адресанта — та їх наміри.

Сучасні дослідження дискурсу орієнтовані на його багатозначність. Він функціонує як соціальний і лінгвістичний феномен, що взаємодіє з контекстом. Це дозволяє аналізувати не лише текстові структури, але й соціокультурні та ідеологічні контексти, що впливають на його функціонування.[1,с.175-190]

Отже, дискурс охоплює як мовну, так і позамовну реальність, поєднуючи їх у єдиному комунікативному процесі, що впливає на формування значень, соціальних норм та цінностей у суспільстві. Він відкриває нові перспективи для досліджень, що орієнтовані на взаємодію мовних та соціальних практик.

Французькі філософи та лінгвісти, зокрема Мішель Фуко та Еміль Бенвеніст, зробили значний внесок у розвиток концепції дискурсу. У своїй праці «Археологія знання» Фуко визначив дискурс як сукупність висловлювань, організованих за певними правилами, характерними для певного історичного періоду чи інституції. Фуко стверджував, що дискурс має авторитетний характер [44, с. 5-7]

Еміль Бенвеніст також зробив значний внесок у розвиток нашого розуміння дискурсу, вивчаючи його з точки зору комунікативного суб'єкта.

Його праця «Проблеми загальної лінгвістики»(1966) підкреслює роль мови в конструюванні особистої ідентичності та взаємодії між мовцем і слухачем [7]

Еміль Бенвеніст розглядав дискурс як інструмент самопрезентації та самопізнання особистості через мову. Він підкреслював роль суб'єкта в побудові дискурсу та комунікації [23, с.3-8]

На глобальному рівні дискурс набув міждисциплінарного значення. У сучасній лінгвістиці дискурс вивчається не лише з точки зору його текстової структури, але й з точки зору його прагматичних та соціальних аспектів. Норман Фейрклаф (1992) розробив концепцію критичного дискурс-аналізу, яка досліджує, як дискурс впливає на владу та ідеологію. З його точки зору, мова не є нейтральною, а функціонує для підтримки соціальних ієрархій. [16]

В українській лінгвістиці, зокрема у Харківському національному університеті імені В. Н. Каразіна, дискурс досліджують з різних перспектив. Наприклад, Жаботинська та Лещенко розглядають дискурс як складну комунікативну ситуацію, в якій взаємодіють адресант, адресат і текст у певному соціокультурному контексті. Ця модель дозволяє пов'язати різні аспекти комунікації, такі як соціальні ролі учасників, їхні цілі та прагматичні інтенції. Дискурс у сучасній лінгвістиці — це поняття, що включає не лише саму мову, але й ширший контекст її використання в соціумі [7].

1.1.1. Еволюція поняття дискурсу

Поняття «дискурс» походить від латинського слова *diskurrere*, що означає «обговорення» або «переговори». Уперше в цьому значенні термін почав використовуватися в епоху Відродження, коли мав негативний відтінок, позначаючи довгий монолог без змісту. Філософія, риторика та теологія того періоду суттєво вплинули на розвиток цього терміна.

На початку Нового часу термін почали використовувати для позначення наукових обговорень, що велись на національних мовах. Це стало частиною змін, що відбувались одночасно з відмовою від середньовічної

картини світу та анонімного авторства на користь індивідуального підходу до наукових текстів. Дискурсивним називали систематичне, методичне мислення, яке, будучи логічно послідовним, представляло певну цілісність, придатну для пізнання. Дискурсивне мислення розглядалося як альтернатива інтуїтивному пізнанню, а дискурс — як писемна мова, що протиставлялася усній мові або діалогу.

У XX столітті поняття дискурсу набуло неоднозначності: його використовували для позначення монологічних конструкцій (мовлення або текст), а також комунікативних актів — діалогу, письмових або усних текстів, що присвячені певним темам. Дискурс став пов'язуватись із мовною активністю в певних сферах, що має специфічну лексику, семантику та синтаксис. Таким чином, дискурс створюється у відповідному смисловому полі та покликаний передавати конкретні значення.

У 60-70-х роках XX століття дискурс трактувався як послідовність речень або мовних актів, пов'язаних між собою, але до кінця 80-х під ним уже почали розуміти складне комунікативне явище, яке включає не тільки текст, але й позамовні фактори, такі як знання про світ, думки, установки, цілі комунікації. Окрім цього, сформувалися інші підходи до дискурсу, зокрема концепція Мішеля Фуко, де дискурс включає аспекти владних відносин та ідеології. У цьому контексті дискурси мають соціальні наслідки для певних груп і визначають їхнє положення в суспільстві, що стало основою для соціально-конструкціоністських підходів до дискурс-аналізу.

Дискурс-аналіз активно проникає в гуманітарні та соціально-політичні науки, що призводить до формування різноманітних теорій дискурсу, заснованих на різних світоглядних та методологічних підходах до його тлумачення, а також способах опису дискурсивних практик і їхніх функцій [20]

1.1.2. Французький підхід до дискурсу

Історико-епістемологічний підхід до аналізу французької дискурсології базується на системі координат, яка включає кілька ключових аспектів. Це

актуалізація загальнолінгвістичних проблем, виявлення домінуючої наукової парадигми, а також інтелектуальної основи, що сформувалася в рамках певної лінгвістичної традиції. Важливим елементом такого підходу є концептуальний аналіз і опис теоретичних конструкцій та дослідницьких методів окремих учених. Формування концептуально-епістемологічної моделі аналізу дискурсу вносить свій вклад у методологію наукової інтерпретації комунікативно-орієнтованих лінгвістичних теорій.

Історія розвитку французького дискурсу тісно пов'язана з досягненнями національної філософії, психології та соціології. Визначальною характеристикою французької дискурсивної традиції є її різноманітність. У Франції поширений погляд, що «скільки лінгвістів, стільки й підходів до лінгвістики». У французькій науковій думці дискурс часто використовується для позначення методично організованого мовлення на конкретні теми. Це можна побачити в таких відомих працях, як «Discours de la Méthode» Рене Декарта (1637), «Discours de Métaphysique» Готфріда Лейбніца (1686) і «Discours sur les sciences et les arts» Жан-Жака Руссо (1750). Ці концепції пізніше знайшли нове застосування у структуралістській теорії Фердінанда де Соссюра, «Linguistique de discours».

У XX столітті дискурс-аналіз активно використовувався в різних наукових дисциплінах, таких як психоаналіз Жака Лакана, історико-генеалогічні дослідження Мішеля Фуко та семіотично-деконструктивістські дослідження Жака Дерріда, Поля де Мана і Жана-Франсуа Ліотара. Вплив дискурсу також поширився на літературу, соціологію та феміністські теорії.

В епоху Середньовіччя домінувала модель безпосередньої комунікації, яка була синкретичною і поліфункціональною, акцентуючи на колективній відповідальності за повідомлення. З часом ця модель поступилася місцем новим підходам, які включали жанрово-дискурсивну спеціалізацію, диференціацію аудиторії та підвищення рівня авторської відповідальності. Однак первісна модель була переосмислена в лінгвопоетичній перспективі й

набула цінності як естетичний феномен, важливий для формування жанрових структур і художнього образу[15]

З точки зору франкофонної лінгвістики, дискурс — це не лише мовленнєва діяльність, але й феномен, що охоплює більш широку соціальну та ідеологічну структуру. Французькі лінгвісти та філософи, такі як Мішель Фуко та Патрік Шароду, наголошують на зв'язку між дискурсом і владою, а також на ролі дискурсу у формуванні знань та соціальних відносин.

Мішель Фуко в своїй роботі «Археологія знання» (*L'archéologie du savoir*) підкреслює, що дискурс є структурою, яка визначає правила того, як знання та правда циркулюють у суспільстві. Він стверджує, що дискурси керують не лише тим, що можна сказати, але й тим, що можна подумати в рамках певної епохи або соціального контексту. Таким чином, дискурс є інструментом встановлення влади, а також засобом її відтворення[44,с.10-12]

Ключові особливості французького підходу

- **Соціальний контекст:** Мова розглядається не як абстрактна система, а як інструмент соціальної взаємодії, тісно пов'язаний з культурними, історичними та соціальними контекстами. "Дискурс – це не просто сукупність висловлювань, а спосіб організації знань і соціальних відносин" [19, с.25-27]

- **Мовні акти:** Велика увага приділяється аналізу мовних актів, тобто мовленнєвих дій, які виконують певну функцію в комунікації. "Мовлення – це дія, яка має наслідки в соціальному світі" [14]

- **Прагматика:** Французькі дослідники вивчають, як мова використовується в конкретних ситуаціях для досягнення певних цілей. "Прагматика досліджує використання мови в контексті" [5]

1.2. Юридичний дискурс: поняття та особливості: аналіз поняття юридичного дискурсу, його роль у правовій системі, специфіка мови права . Дискурс у контексті франкофонного права

Юридичний дискурс — це тип комунікації, який використовується в юридичній сфері і охоплює як письмові, так і усні форми мовлення, що застосовуються для передачі правової інформації, формулювання законів, договорів, судових рішень, а також у процесі судових слухань. Юридичний дискурс має низку специфічних особливостей, що відрізняють його від інших типів дискурсу.

Основні особливості юридичного дискурсу:

1. **Формалізм і стандартизація:** Юридичний дискурс характеризується високим рівнем формалізму. Він дотримується чітких норм і правил, що забезпечують юридичну точність і однозначність. Це необхідно для уникнення непорозумінь та різних тлумачень правових норм. [45]

2. **Точність і однозначність:** Мова юридичних документів повинна бути максимально точною, щоб забезпечити правильне розуміння та застосування норм. Використовуються спеціальні юридичні терміни, що мають вузьке значення в правовій сфері.

3. **Номіналізація і складна структура речень:** Часто юридичні тексти використовують складні синтаксичні конструкції, зокрема номіналізацію (перетворення дієслова на іменник), що робить мову більш формальною і стриманою. [54]

4. **Інтертекстуальність:** Юридичний дискурс часто посиляється на інші правові документи, нормативні акти, судові рішення або прецеденти, що створює складну мережу взаємопов'язаних текстів. [24]

Юридичний дискурс формалізований і структурований, що забезпечує його стабільність і послідовність. Правові тексти дотримуються суворих норм, які забезпечують їх правомірність і легітимність. Це формалізоване

представлення мови спрямоване на зниження ризику двозначності та неправильних інтерпретацій. Формалізація також підвищує авторитет текстів і полегшує їхнє використання у судових процесах[45]

Юридичний дискурс виконує ключову роль у формулюванні законів і правових норм. Законодавці використовують спеціальну мову для кодифікації прав і обов'язків, а судді та юристи використовують цю ж мову для їх тлумачення та застосування. Саме через дискурс визначаються межі і значення правових категорій, таких як "справедливість", "права", "обов'язки"[54]

Юридичний дискурс характеризується сильною інтертекстуальністю. Кожен новий правовий текст створюється у взаємодії з існуючими правовими нормами, рішеннями і прецедентами. Наприклад, судові рішення часто містять посилання на попередні справи або законодавчі акти, створюючи складну мережу правових текстів. Це забезпечує стабільність правової системи та її передбачуваність. Юридичний дискурс має на меті зберегти нейтральність і об'єктивність. У ньому намагаються уникати емоційно забарвлених висловлювань або особистих оцінок. Це необхідно для того, щоб забезпечити максимальну справедливість і неупередженість у правовому процесі. Мова права структурована таким чином, щоб зосередитися на фактах і нормах, а не на особистих поглядах[24]

Юридична мова є складною та вузькоспеціалізованою, що робить її важкодоступною для неюристів. Використання термінів, специфічних для правової сфери, таких як "делікт", "юрисдикція", "норма", є важливим елементом юридичного дискурсу. Такі терміни мають точне і часто вузьке значення, що може відрізнятися від їх загальноповживаних аналогів[45]

Роль юридичного дискурсу в правовій системі:

Юридичний дискурс не тільки описує правові явища, а й допомагає формувати правову реальність. Через нього встановлюються правові норми, які регулюють відносини між громадянами та державою. Також юридичний

дискурс є засобом вирішення конфліктів, де мовленнєві акти юристів, суддів і законодавців визначають, що є законним, а що — ні [54].

1.3. Франкомовний юридичний дискурс: основні підходи до дослідження: короткий огляд основних теоретичних праць, які досліджують юридичний дискурс у франкомовному середовищі.

Франкомовний юридичний дискурс є важливою складовою правової комунікації в таких країнах, як Франція, Канада (Квебек), Бельгія та Швейцарія, де використовується французька мова. Він відзначається своїми унікальними особливостями, які визначають специфіку правових текстів, мовних практик та інтерпретаційних підходів. Юридичний дискурс у цих країнах включає такі аспекти, як використання офіційної мови права, адаптація до національних правових систем та культурних особливостей, а також популяризація правових знань для ширшої аудиторії.

Ключові особливості франкомовного юридичного дискурсу:

1. **Формалізація та складність мови:** Французький юридичний дискурс вирізняється високим ступенем формалізації, зокрема використанням складної лексики та специфічних фразеологічних конструкцій. Це зумовлює певну віддаленість від повсякденної мови, що іноді ускладнює розуміння правових текстів непрофесіоналами. З цієї причини популяризація правової інформації стає критично важливою для забезпечення доступу до правосуддя. Як у Франції, так і в Канаді, здійснюються кроки до адаптації правової мови для непрофесійної аудиторії, зокрема через використання простої мови. [27]

2. **Прагматичний підхід до права:** Франкомовний юридичний дискурс часто орієнтований на практичне застосування права в контексті конкретних ситуацій, що підкреслює його функціональність. Наприклад, у дискурсі судових рішень (особливо у Франції) спостерігається застосування риторичних стратегій для зміцнення

авторитету судових рішень, створення загальної правової концепції та легітимізації правових норм. [60]

2. Вплив соціокультурних факторів: Дискурс у правовій системі тісно пов'язаний із соціальними та культурними контекстами, що впливає на інтерпретацію законодавства і судових рішень. Французький юридичний дискурс також значною мірою відображає структури влади, зокрема через спосіб формування правових норм, підкреслюючи центральну роль мови у створенні правової влади та забезпеченні соціальної стабільності [28,с.369]

Франкомовний юридичний дискурс відзначається формалізованим характером, а також використанням особливих юридичних термінів і понять. Патрік Шароду, французький дослідник, зазначає, що правовий дискурс є частиною інституційного дискурсу, який формує соціальну реальність через встановлення норм, правил і законів. Він наголошує на важливості юридичної аргументації як частини дискурсивної практики, що допомагає інтерпретувати і адаптувати закони до конкретних соціальних ситуацій [30]

Сучасний дискурс також можна розглядати через призму теорії дискурсу Мішеля Фуко, який аналізує дискурс як інструмент влади. У сучасних франкомовних суспільствах, де політична і соціальна боротьба часто ведеться через слова та символи, дискурс відіграє ключову роль у формуванні та зміні владних відносин. Наприклад, політичні та юридичні дебати у Франції часто обертаються навколо питань національної ідентичності, релігійної свободи та імміграційної політики, що відображає вплив глобалізації на сучасний дискурс [43]

1.3.1. Франкомовний юридичний дискурс.

Франкомовний юридичний дискурс — це сукупність мовних і соціокультурних особливостей, що використовуються в юридичній комунікації французькою мовою. Він включає як формальні правові тексти

(закони, нормативні акти, судові рішення), так і неформальні юридичні обговорення (дебати, інтерв'ю). Французька правова традиція значною мірою впливає на структуру і використання мови в цьому дискурсі. Франкомовний юридичний дискурс є складною системою комунікації, яка інтегрує елементи мови, права та соціокультурних контекстів у таких країнах, як Франція, Бельгія, Швейцарія та Канада (особливо Квебек). Юридичний дискурс в цих країнах є важливим інструментом правової комунікації, який виконує кілька функцій: від формулювання законодавчих норм до забезпечення доступу до правосуддя та передачі правової інформації громадянам.

Основні характеристики франкомовного юридичного дискурсу:

1. **Мова права:** Французька правова система належить до континентального права, що базується на кодифікованих законах, на відміну від англо-саксонського загального права. Це впливає на точність і формалізм у юридичному стилі.[47]

2. **Структура тексту:** Юридичні документи, написані французькою мовою, вирізняються складними синтаксичними конструкціями, що часто використовують пасивні форми і номіналізації. Важлива увага приділяється чіткому та однозначному викладу, щоб уникнути неоднозначних тлумачень.

3. **Термінологія:** Французька правова термінологія є складною та унікальною, з сильним впливом римського права. Багато термінів мають довге історичне коріння, що формує їх сучасне значення.

4. **Культурний контекст:** Французька мова права відображає історію розвитку правових норм і соціальних цінностей Франції, особливо в таких галузях, як громадянські права та свободи. [54]

Французька юридична мова відзначається високою формалізацією та консервативністю. Основні риси юридичного дискурсу включають:

- **Використання специфічної термінології.** Наприклад, складна фразеологія та латинізми часто застосовуються в законодавчих актах та судових рішеннях. Це особливо помітно у текстах французького законодавства, що містять численні терміни, які не використовуються в повсякденній мові.

- **Ієрархічність структури.** Юридичні тексти мають чітку структуру з чітко визначеними секціями та пунктами, що полегшує їх застосування, але ускладнює розуміння для непрофесіоналів [28,с.350]

Юридичний дискурс також часто піддається критиці через свою складність, що призводить до створення ініціатив для спрощення мови права, таких як рух за просту мову (Plain Language Movement). У Канаді ця практика набула популярності у 1980-х роках у рамках двомовної політики, тоді як у Франції цей процес лише нещодавно почав обговорюватися [28]

1.3.2. Функціональність та прагматичний аспект франкомовного юридичного дискурсу.

Юридичний дискурс відіграє практичну роль у застосуванні законів. У правових системах франкомовних країн судові рішення часто містять розгорнуті аргументи, побудовані на складних правових конструкціях та попередніх прецедентах. Це робить дискурс не лише джерелом правових норм, але й засобом легітимації судової влади. Наприклад, у рішеннях судів Квебеку спостерігається активне використання риторичних стратегій для побудови переконливих юридичних аргументів, що посилює їх авторитет [60]

Дискурс судових рішень також часто застосовується для популяризації права, коли резюме складних судових справ адаптуються для громадян, які не мають юридичної освіти. Цей процес дозволяє зберегти зв'язок між складними правовими нормами та їх повсякденним застосуванням [28]

1.3.3. Соціокультурні впливи

Юридичний дискурс тісно пов'язаний із соціальними та культурними контекстами, що впливає на інтерпретацію правових норм у різних країнах. Наприклад, у Квебеку французька мова права зазнала впливу як англійської системи загального права, так і французької континентальної правової традиції. Це створює унікальну правову систему, яка відображає гібридність франкомовної та англomовної юридичної традиції [52]

Французький юридичний дискурс також є важливим елементом владних структур. Мішель Фуко, один із провідних французьких теоретиків дискурсу, підкреслював, що мова права є інструментом владних відносин. За його словами, дискурс у правовій системі використовується для впорядкування суспільства, встановлення норм і контролю поведінки. Ця теза підкреслює, що юридичний дискурс не лише регулює поведінку громадян, але й формує їхнє розуміння права та справедливості [28, pp.349-369].

1.3.4. Популяризація права

Останніми роками у Франції та Канаді відзначається тенденція до спрощення юридичних текстів з метою покращення доступу до права. Так званий рух за «просту мову» (Plain Language) спрямований на адаптацію складних юридичних текстів для ширшої аудиторії. У Франції та Канаді дедалі частіше з'являються юридичні тексти, які створюються з урахуванням потреб непрофесіоналів, спрощуючи мову та структуру правових актів. Це допомагає забезпечити рівний доступ до правової інформації та полегшує розуміння прав і обов'язків громадян [28].

Франкомовний юридичний дискурс є багатогранною системою, що поєднує формалізовану правову мову з прагматичним застосуванням права та соціокультурними впливами. Він відіграє ключову роль у забезпеченні функціонування правової системи та підтриманні соціальної стабільності, а також у забезпеченні доступу до права через популяризацію правових знань.

Сучасний франкомовний дискурс — це складне та динамічне явище, яке охоплює різноманітні комунікативні практики в різних соціальних і культурних контекстах. Він відображає зміни у суспільстві, вплив глобалізації та медіатизації, а також специфіку франкомовних країн.

Так само хотіла би навести ще одне поняття сучасний франкомовний дискурс — це сукупність мовних та комунікативних практик, що використовуються в сучасних франкокомовних суспільствах. Він охоплює як формальне, так і неформальне мовлення, враховуючи різні контексти: політичний, медійний, соціальний, освітній тощо. Особливістю сучасного дискурсу є багатогранність, зумовлена глобалізацією, цифровізацією та різноманітними соціальними змінами. [53]

Основні характеристики сучасного франкомовного дискурсу:

1. **Мовна варіативність:** Французька мова змінюється в залежності від регіону (Франція, Канада, Бельгія, Швейцарія та африканські країни), що відображає як лексичні, так і синтаксичні відмінності. Ця варіативність збільшує спектр дискурсивних практик. [26]

2. **Політичний і соціальний контекст:** Політичний дискурс сучасної Франції відзначається такими темами, як права людини, інтеграція мігрантів, секуляризм і захист французької мови від впливу англіцизмів.

3. **Цифровізація і медіа:** З розвитком інтернету та соціальних мереж сучасний франкомовний дискурс значною мірою змінився. Вплив глобалізації, гібридизації мов і скорочення формальних норм значно впливають на письмовий і усний стиль комунікації.

4. **Соціальні зміни:** Теми рівності, екології, гендерної ідентичності та соціальної справедливості стали невід'ємною частиною сучасного дискурсу, особливо серед молоді та прогресивних політичних рухів. [29]

У франкомовному дискурсі часто підкреслюється напруженість між збереженням національних цінностей і необхідністю інтеграції нових культурних елементів. Ключовим прикладом є обговорення релігійних символів у публічному просторі, особливо в контексті закону про заборону носіння релігійних символів у школах (закон 2004 року). Це питання піднімає важливі дилеми щодо балансування між свободою вираження і захистом світських традицій держави [21].

1.3.5. Екологічні виклики

Екологічні питання також порушують проблему соціальної справедливості: нерівномірний розподіл наслідків кліматичних змін між різними соціальними групами. Наприклад, іммігрантські спільноти та бідні верстви населення часто стикаються з більш серйозними наслідками екологічних криз, таких як забруднення повітря або дефіцит ресурсів, що ще більше підкреслює необхідність соціальної рівності в умовах екологічних змін. [39]

Французька мова історично була символом культурної еліти та впливу, однак сьогодні вона стикається з викликами конкуренції з англійською як домінуючою міжнародною мовою. Організації, як-от Франкофонія, активно підтримують франкомовні культурні програми, спрямовані на популяризацію французької мови та культури. [49]

1.4. Соціокультурний та історичний контекст франкомовного юридичного дискурсу

Вплив культури та історії на розвиток юридичної мови у франкомовних країнах є темою, яка привертає увагу і українських науковців. Українські

дослідники, вивчаючи питання правових систем та їхньої мовної специфіки, аналізують, як історія, культура і соціальні фактори впливають на розвиток юридичної мови в різних регіонах. Вони наголошують на унікальній ролі французької правової традиції та її адаптації в інших частинах світу.

1.4.1. Вплив культури на юридичну мову

Українські науковці звертають увагу на те, що юридична мова формується під впливом культурних факторів, особливо у таких країнах, як Франція, де правова система базується на цивільному праві. Наприклад, український правознавець Ольга Михайлова у своїй статті про культурний вплив на юридичну мову зазначає, що розвиток права у Франції не можна відокремити від соціокультурного контексту, який включає ідеї Просвітництва, революційні зміни та роль централізованої держави. Вона підкреслює, що французька культура раціоналізму і централізації держави є визначальними для розвитку кодифікованої юридичної мови, що орієнтована на чіткість і послідовність [12].

1.4.2. Історичний контекст у правових системах

Щодо історичного контексту, дослідники, такі як Юрій Тихомиров, наголошують на тому, що історичні події, зокрема Французька революція 1789 року та кодифікація права під час правління Наполеона, стали переломними моментами для розвитку французької правової мови. Тихомиров підкреслює, що наполеонівська кодифікація права створила не тільки юридичну, але й лінгвістичну основу для подальшого розвитку права в інших франкомовних країнах, зокрема у Канаді та африканських країнах . [18].

1.4.3. Юридична мова у Квебеку: Збереження французької ідентичності

Українські дослідники також цікавляться феноменом білінгвізму у Квебеку. Ірина Ковальчук, у своїй роботі про розвиток юридичної мови в Квебеку, зазначає, що змішання французької та англосаксонської правових систем сприяло формуванню унікальної правової мови. Вона підкреслює, що білінгвізм у Квебеку є важливим чинником, який впливає на розвиток юридичної мови, і що канадські франкомовні юристи прагнуть зберегти французьку правову термінологію, попри вплив англійської мови. Це є частиною боротьби за збереження культурної ідентичності [10].

1.4.4. Африканські франкомовні країни: Правові традиції та адаптація

Щодо африканських франкомовних країн, українські науковці, такі як Леонід Корж, звертають увагу на спадщину колоніалізму в правових системах. Він підкреслює, що, хоча юридична мова в багатьох африканських країнах і досі базується на французькому праві, ці країни поступово адаптують правові системи під місцеві соціокультурні та релігійні реалії. Це призводить до появи гібридної правової мови, де місцеві звичаї та традиції взаємодіють із французькими правовими термінами [11].

1.4.5. Швейцарія: Мультикультуралізм і правова мова

У контексті Швейцарії, Віктор Вовк акцентує увагу на тому, що мультикультурність і багатомовність Швейцарії безпосередньо впливають на правову мову. Франкомовні кантони, такі як Женева, мають власну адаптовану юридичну мову, що базується на французькій традиції, але водночас інтегрує німецькі та італійські правові елементи. Вовк наголошує, що швейцарська правова мова є прикладом гнучкості та адаптації в багатомовному суспільстві, де різні правові традиції співіснують і впливають одна на одну [3].

Висновки за розділом 1.

Отже, провівши детальне дослідження теоретичної частини нашого дослідження, можна зробити висновок, що поняття «дискурс» є багатовимірним і має складну історію розвитку як у французькій, так і загальносвітовій лінгвістиці. Його поява та еволюція тісно пов'язані з положеннями таких дослідників, як Мішель Фуко, який визначив дискурс як систему соціальних практик і механізм влади через знання. Спочатку дискурс розглядався як спосіб оформлення думок у конкретному культурному та історичному контексті. Французькі лінгвісти надали йому багатшаровості, розширивши концепцію до аналізу влади, ідеології та соціальної комунікації.

У лінгвістиці дискурс часто розглядають як процес створення і сприйняття тексту, який є не просто лінгвістичною структурою, а способом комунікації в певному соціокультурному середовищі.

Що стосується юридичного дискурсу, як особливої форми комунікації, яка відіграє ключову роль у правовій системі. Він відзначається високим рівнем формалізму, точністю термінології та однозначністю висловлювань. Основна мета юридичного дискурсу – забезпечення чіткого та зрозумілого вираження правових норм, що в свою чергу впливає на формування суспільної поведінки та правових відносин. У цьому контексті юридичний дискурс не тільки передає правові ідеї, але й формує їх, виступаючи інструментом владного впливу та механізмом правової регуляції.

Важливим аспектом юридичного дискурсу є його здатність створювати правові наслідки. Через юридичні тексти та документи формуються права, обов'язки та правові зобов'язання. Це вимагає особливої точності та вивірності вживаних мовних засобів. У юридичному дискурсі не допускається двозначності або нечітких формулювань, оскільки кожне слово може мати юридичне значення та наслідки для сторін правових відносин. Юридичний дискурс являє собою особливу мовну форму, яка має важливе значення для правової системи. Його основними характеристиками є формалізованість, точність і однозначність висловлювань. Юридична мова

використовується для комунікації у правовій сфері, що вимагає максимальної ясності для забезпечення однозначного розуміння правових норм і процесів. Особливістю юридичного дискурсу є те, що він не лише відображає правові норми, але й формує їх, будучи інструментом вираження і передачі правових ідей. У цьому сенсі юридичний дискурс служить своєрідним механізмом, через який юридичні концепції перетворюються в практичні норми поведінки та права.

Також слід зазначити, що юридичний дискурс відображає баланс влади в суспільстві, оскільки через нього відбувається оформлення правових актів, судових рішень і законодавчих норм. Унікальність цього дискурсу в тому, що його мова націлена на створення юридичних наслідків, тобто формулювання мовних одиниць, що породжують певні правові обов'язки, права чи заборони.

Дослідження франкомовного юридичного дискурсу також показує його соціокультурну специфіку. У франкомовних країнах юридична мова відрізняється від англосаксонських традицій своєю орієнтацією на континентальне право, що базується на писаних джерелах права. Важливою характеристикою цього дискурсу є його формалізм і прив'язаність до кодифікованих норм, що відображає вплив римського права та кодексів Наполеона. Дослідження юридичного дискурсу у франкомовному середовищі вимагає розгляду його соціокультурного і правового контексту. У багатьох франкомовних країнах, таких як Франція, Бельгія, Швейцарія та канадська провінція Квебек, існує традиція використання юридичного дискурсу, яка тісно пов'язана з континентальним правом, що спирається на писані джерела права.

Таким чином, юридичний дискурс у франкомовному контексті є складним і динамічним явищем, що поєднує історичні традиції та сучасні тенденції. Він залишається важливим елементом правової системи, формуючи не лише мовну, але й соціальну реальність. Дослідження його

розвитку дозволяє глибше зрозуміти вплив мови на право і суспільство, а також важливість точності та формалізму у правовій комунікації.

Загалом, юридичний дискурс у франкомовному контексті є багатогранним явищем, яке не лише регулює правові відносини, а й відображає соціокультурні процеси. Його вивчення дозволяє глибше зрозуміти специфіку правових систем, комунікаційні стратегії у праві та роль мови у формуванні правових реалій.

РОЗДІЛ 2. ПРАКТИЧНІ ОСНОВИ ВИВЧЕННЯ ДИСКУРСУ.

2.1. Мовні характеристики франкомовного юридичного дискурсу:

Французький юридичний дискурс, як і будь-який інший юридичний дискурс, має низку специфічних лінгвістичних особливостей, що відрізняють його від загальної чи повсякденної мови. Він відображає точність, формальність і технічність, необхідні для юридичної комунікації, та формується відповідно до його функцій — створення, інтерпретація та виконання законів. Ось детальний аналіз основних лінгвістичних характеристик французького юридичного дискурсу з посиланнями на авторитетні джерела.

1. Формальна та жорстка структура

Юридичний дискурс у французькій мові часто використовує жорстку та формальну структуру. Це проявляється в застосуванні **довгих і складних речень**, а також **підрядних конструкцій**. Така складність речень необхідна для забезпечення вичерпної точності, мінімізуючи можливості для неоднозначних інтерпретацій. Юридичні документи, такі як контракти, закони та судові рішення, зазвичай структуровані у вигляді параграфів або статей, кожна з яких розглядає конкретне питання.

- **Приклад:** "Le présent contrat est régi par le droit applicable dans l'État du siège social des parties contractantes et, en cas de litige, les parties s'engagent à tenter de régler leur différend à l'amiable avant toute action en justice." Цей договір регулюється законодавством, застосованим у державі головного офісу договірних сторін, і, у разі виникнення спору, сторони зобов'язуються намагатися вирішити свій спір мирним шляхом перед будь-яким судовим позовом».[33]

2. Безособовість і об'єктивність

Французька юридична мова прагне до **безособовості та нейтральності**. Використання особових займенників мінімізується, і перевага надається пасивним конструкціям. Це створює відчуття об'єктивності та дистанції від

автора тексту. Крім того, **номіналізації** (використання іменників замість дієслів) сприяють більш безособовому тону.

- **Приклад:** Замість "nous avons décidé" (ми вирішили) у юридичних текстах буде сказано "il a été décidé" (було вирішено). [35]

3. Точність і невизначеність: баланс протилежностей

Юридичний дискурс вимагає **точності**, щоб уникнути двозначності, тому лексична точність є надзвичайно важливою. Юридичні терміни ретельно підбираються для відображення конкретних юридичних значень, які часто відрізняються від їх використання в повсякденній мові. Водночас, **стратегічна невизначеність** також використовується, особливо в контрактах, для забезпечення гнучкості при тлумаченні або майбутньому застосуванні законів.

- **Приклад точності:** Термін *présomption* (презумпція) має дуже специфічне значення у французькому праві, розрізняючи *présomption simple* (спростовувана презумпція) і *présomption irréfragable* (неспростовувана презумпція). [54]

4. Латинізми та архаїчні терміни

Юридична французька мова зберігає **латинізми та архаїчні терміни**, що відображає історичний вплив римського права. Це особливо помітно в країнах континентальної правової системи, таких як Франція, де римські правові принципи стали основою правової системи. Багато юридичних термінів у французькій мові мають латинське походження, і латинські фрази досі широко використовуються в юридичних контекстах.

- **Приклади:** *Pacta sunt servanda* (угоди повинні дотримуватися), *in dubio pro reo* (у разі сумніву — на користь обвинуваченого). [54]

5. Технічна і спеціалізована лексика

Французький юридичний дискурс характеризується використанням **технічної лексики**, яка часто є незрозумілою для людей без юридичної освіти. Ця лексика включає як терміни, що використовуються виключно в

юридичному контексті (наприклад, *contrat synallagmatique* для двостороннього договору), так і загальні слова, які мають специфічне значення в юридичній сфері.

- **Приклади:**

- *Ayant droit* (бенефіціар), *mise en demeure* (офіційне попередження), *délit* (правопорушення, менш серйозне, ніж *crime*). [32]

6. Модальність і деонтична мова

Модальність у юридичному дискурсі часто виражає зобов'язання, дозволи та заборони. **Деонтична модальність** широко використовується для визначення юридичних обов'язків і прав. Модальні дієслова, такі як *doit* (повинен), *peut* (може), і *il est interdit* (заборонено), підкреслюють нормативний характер юридичних текстів.

- **Приклад:** "Le contractant doit respecter les obligations prévues dans ce contrat." (Контрактор повинен дотримуватись зобов'язань, передбачених цим контрактом). [55]

7. Надмірність і повторення

Французький юридичний дискурс часто використовує **надмірність і повторення**, щоб уникнути двозначності та забезпечити чіткість. Юридичні терміни та фрази часто повторюються в документах, щоб підкреслити їх значимість. Це може створювати враження надмірного повторення, але це служить для того, щоб зробити текст максимально ясним і недвозначним.

- **Приклад:** "L'acquéreur s'engage à payer le prix de vente en totalité. Le paiement du prix de vente devra être effectué avant la livraison du bien." (Покупець зобов'язується сплатити повну ціну покупки. Оплата ціни повинна бути здійснена до доставки товару). [33]

8. Нормативна та приписова природа

Нормативна функція юридичного дискурсу є однією з його найбільш виразних особливостей. Французькі юридичні тексти не лише описують реальність, вони часто **приписують поведінку**. Вони заповнені

інструкціями, зобов'язаннями, заборонами та дозволами. Ці інструкції подаються в чіткій і авторитетній формі для регулювання поведінки осіб, організацій або держав.

- **Приклад:** "Tout citoyen doit respecter les lois en vigueur."

(Кожен громадянин повинен дотримуватися чинних законів). [61]

9. Синтаксична складність

Французькі юридичні тексти відомі своєю **синтаксичною складністю**. Вони часто використовують довгі, складно структуровані речення з численними підрядними реченнями.

Приклад: "Toute partie qui enfreint les termes du présent contrat sera tenue de rembourser l'autre partie pour tous les dommages encourus, y compris, mais sans s'y limiter, les frais d'avocats et les coûts judiciaires." Будь-яка сторона, яка порушує умови цієї Угоди, повинна буде відшкодувати іншій стороні всі завдані збитки, які під цим розуміється, але не обмежуючись, оплатою послуг адвокатів і судових витрат.[48]

Франкомовний юридичний дискурс є специфічним і чітко структурованим видом комунікації, що має свої унікальні мовні риси. Вивчення його мовних характеристик включає аналіз лексики, синтаксису, стилістики, термінології, граматики та фонетики.

2.1.1. Лексика

Юридична лексика у франкомовних текстах відзначається своєю високою формалізацією та точністю. Французька юридична мова тісно пов'язана з традицією цивільного права, що базується на кодифікованих нормах, тому в ній широко використовуються фіксовані терміни та юридичні формули. Основні характеристики юридичної лексики включають:

Терміносистемність. Юридичний дискурс потребує точного визначення термінів, таких як *contrat* (договір), *délibération* (нарада), *jurisprudence* (судова практика) тощо. Ці терміни є постійними і мало змінюються в контексті.

Латинізми. Юридична французька лексика зберігає багато термінів латинського походження, таких як *pro bono*, *habeas corpus*, *stare decisis*. Латинські вирази відзначаються своєю універсальністю і стабільністю, що надає юридичному тексту формальності. [38]

2. Синтаксис

Синтаксис у юридичних текстах французькою мовою є складним та ієрархічно структурованим. Основні особливості включають:

- **Довгі складнопідрядні речення.** У юридичних текстах часто використовуються довгі речення з великою кількістю підрядних конструкцій, що дозволяє передавати складні правові концепції в одному реченні.
- **Пасивні конструкції.** Пасивні звороти використовуються для підкреслення дії або правових наслідків, а не дійових осіб (*Il est convenu que...* — «Умовлено, що...»).
- **Номіналізація.** Часте використання іменників для позначення дії замість дієслів (*la conclusion d'un contrat* — укладання договору) робить текст більш офіційним і формальним. [31]

3. Стилїстика

Франкомовна юридична мова характеризується своєю **офіційністю**, **нейтральністю** та **беземоційністю**. Стилї юридичних текстів має такі характеристики:

- **Нейтральність.** Тексти уникають експресивних і метафоричних виразів. Використовується чітка і формальна мова для уникнення двозначності.
- **Формальність.** Застосування чітких структур та збереження традиційних виразів надають юридичним текстам авторитету. Це дозволяє досягти максимальної об'єктивності і уникнути суб'єктивної інтерпретації. [34]

4. Термінологія

Юридична термінологія є ключовим аспектом правового дискурсу і формується за кількома принципами:

- **Моносемічність.** Термін повинен мати чітке і однозначне значення, щоб уникнути правової невизначеності. Наприклад, термін *nullité* (недійсність) має специфічне значення, яке чітко визначає правові наслідки.
- **Стандартизація.** Юридичні терміни стандартизовані і мають бути чітко визначеними у законодавчих актах, таких як Цивільний кодекс Франції. Це дозволяє зберігати послідовність у використанні термінів у різних правових системах франкомовного світу. [31]

5. Граматика

Юридична граматика відзначається такими особливостями:

- **Точність формулювань.** Використання точних граматичних конструкцій для уникнення подвійних тлумачень. Наприклад, у законодавчих текстах використовуються імперативні форми для встановлення правових норм (*le locataire doit...* — орендар зобов'язаний...).
- **Модальність.** У юридичних текстах часто використовуються модальні дієслова (*devoir, pouvoir*) для вираження зобов'язання або дозволу, що робить формулювання прав і обов'язків чіткішими. [56]

6. Фонетика

Хоча фонетика не є головним аспектом письмового юридичного дискурсу, у сфері усної юридичної комунікації (судові дебати, виступи в суді) фонетичні особливості також відіграють важливу роль:

- **Артикуляція.** Чітка артикуляція юридичних термінів має велике значення в усному праві, щоб уникнути неправильного тлумачення.

- **Інтонція.** Використання рівної і нейтральної інтонації для підкреслення офіційності та серйозності промов. [36]

Нижче хочу навести приклади основних аспектів мовних засобів у правових текстах, такі як лексика, синтаксис, стилістика, термінологія, граматики та фонетика, але вже з точки зору не іноземних, а українських науковців, дослідників.

1. Лексика

Юридична лексика є дуже специфічною і часто базується на давніх правових традиціях. Вона відображає конкретні правові концепти, що не завжди мають аналог в загальній мові. Основні характеристики лексики правових текстів:

- **Термінологія.** Юридичні терміни зазвичай мають чіткі визначення, які не можуть бути інтерпретовані довільно. Наприклад, слова "договір", "сторона", "відповідач" мають вузьке значення і не використовуються в інших контекстах.

- **Архаїзми та латинізми.** У правових текстах часто зустрічаються архаїзми та латинські вирази, особливо у міжнародному праві. Наприклад, терміни "habeas corpus", "ex parte" використовуються в англосаксонському праві. [13]

2. Синтаксис

Синтаксис у правових текстах також має свої особливості. Речення, як правило, складні, довгі і структуровані таким чином, щоб уникнути двозначності.

- **Довгі конструкції.** Юридичні тексти часто містять складнопідрядні речення для точного викладу умов і обмежень. Це сприяє детальному опису правових норм, але іноді ускладнює розуміння тексту для непідготовленого читача.

- **Чітка ієрархія.** У реченнях часто використовуються такі сполучники, як "враховуючи", "за умови", "крім того", які чітко визначають зв'язки між різними частинами речення.[8]

3. Стилiстичнi особливостi франкомовного юридичного дискурсу.

Правова стилістика характеризується високим рівнем формальності та нейтральності. Юридичні тексти уникають емоційно забарвлених виразів і суб'єктивних оцінок.

- **Офіційно-діловий стиль.** Юридичні документи пишуться в офіційно-діловому стилі, що включає стандартні фрази та вирази, наприклад: "згідно з положеннями", "у відповідності до", "відповідно до закону".
- **Об'єктивність.** У текстах законів і договорів акцент ставиться на факти, правові наслідки і юридичні умови, без суб'єктивної оцінки подій.[9]

4. Термінологія

Юридична термінологія є ключовою складовою правових текстів. Вона визначає конкретні поняття, що мають чітко встановлене значення у правовій сфері.

- **Терміни та їх значення.** Кожен юридичний термін повинен мати однозначне тлумачення, визначене в правовій доктрині або законодавстві. Наприклад, термін "правосуб'єктність" описує здатність особи бути носієм прав і обов'язків, і це значення не змінюється залежно від контексту.
- **Спеціалізовані терміни.** Наприклад, у кримінальному праві використовуються такі терміни, як "злочин", "обвинувачений", "кримінальна відповідальність", а у цивільному — "договір", "застава", "позов".[4]

5. Граматика

Граматичні засоби правових текстів підпорядковуються потребі уникати багатозначності та забезпечувати точність висловлювання.

- **Інфінітиви та модальні дієслова.** В юридичних текстах часто використовуються інфінітивні форми дієслів для формулювання обов'язків або прав (наприклад, "мати право", "бути зобов'язаним").

Модальні дієслова, такі як "повинен", "може", "має право", визначають ступінь обов'язковості правових норм.

- **Пасивні конструкції.** Пасивні форми широко використовуються для підкреслення дії, а не її виконавця. Наприклад: "Рішення було ухвалене", "Договір укладається".[6]

6. Фонетика

Хоча фонетика менше досліджена у контексті правової мови, вона відіграє важливу роль у судових процесах, де важливо правильно вимовляти юридичні терміни для точного розуміння.

- **Чітка артикуляція.** У судових засіданнях і правових виступах правильна вимова термінів є ключовою для уникнення непорозумінь. Юридичні терміни часто є багатоскладовими, тому чітка артикуляція важлива для забезпечення правильного сприйняття інформації.[2]

2.2. Правові жанри у франкомовному юридичному дискурсі: аналіз жанрів правової комунікації, таких як юридичні контракти, судові рішення, нормативні акти

Франкомовний юридичний дискурс включає різноманітні жанри, кожен із яких виконує певну роль у правовій системі. Основні жанри, такі як юридичні контракти, судові рішення та нормативні акти, мають свої мовні та структурні особливості, що дозволяють їм виконувати свої функції — укладати угоди, вирішувати спори або встановлювати правові норми. Нижче наведено детальний аналіз основних жанрів у французькій правовій комунікації.

Вступ до юридичних контрактів як жанру

Юридичні контракти є одним із основних документів правового дискурсу, які виконують важливу функцію у формуванні та регулюванні правовідносин між суб'єктами. У франкомовному юридичному дискурсі

контракти відображають не лише юридичну систему, але й культурні та соціальні особливості правової традиції, зокрема в таких країнах, як Франція, Бельгія, Швейцарія, Канада (Квебек) та африканські держави, де французька є офіційною мовою. Контракт як жанр вирізняється чіткою структурою, формалізованою мовою та передбачає високий ступінь правової точності. [25]

Структура франкомовного юридичного контракту

Структура юридичних контрактів є однією з найбільш стандартизованих у франкомовних правових системах. У загальному вигляді юридичні контракти мають такі ключові компоненти:

1. **Вступна частина (Préambule)** — початкова частина контракту, яка містить інформацію про сторони контракту, їх правовий статус, реквізити та інші основні відомості. Тут також можуть бути зазначені підстави для укладання контракту.

○ Наприклад: *“Entre les soussignés : Société XYZ, ayant son siège social à Paris, France, représentée par son Directeur général, ci-après dénommée ‘l’Employeur’, et Monsieur Jean Dupont, domicilié à Marseille, France, ci-après dénommé ‘l’Employé’...”*.
«Між нижчепідписаними: компанія XYZ, зареєстрована в Парижі, Франція, в особі свого генерального директора, надалі названого «Роботодавець», і пана Жана Дюпона, що проживає в Марселі, Франція, надалі названого «Працівник»...».

2. **Визначення та терміни (Définitions et termes)** — у цій частині контракту визначаються ключові терміни, що використовуються у тексті. Це забезпечує точність трактування умов контракту.

○ *“Par ‘Produit’, il faut entendre tout bien manufacturé ou acquis par l’Employé pour le compte de l’Employeur dans le cadre de*

ses fonctions...» «Продукція» означає будь-які товари, виготовлені або придбані Працівником від імені Роботодавця в рамках його обов'язків...»

3. **Основна частина (Clauses principales)** — це ядро контракту, яке містить основні права та обов'язки сторін, умови виконання зобов'язань, розподіл відповідальності та механізми вирішення спорів.

○ Наприклад, одна з найважливіших частин: *“L'Employé s'engage à respecter les horaires de travail définis par l'Employeur et à exécuter les tâches qui lui sont assignées dans le cadre de son poste. En contrepartie, l'Employeur s'engage à verser une rémunération mensuelle de...”* Працівник зобов'язується дотримуватися робочого часу, визначеного роботодавцем, і виконувати покладені на нього завдання в рамках його посади. У свою чергу роботодавець зобов'язується виплачувати щомісячну винагороду в розмірі...»

4. **Заклучні положення (Clauses finales)** — це положення про тривалість договору, його продовження або припинення, а також порядок внесення змін до контракту.

○ Наприклад: *“Le présent contrat est conclu pour une durée indéterminée. Il pourra être résilié par l'une des parties moyennant un préavis de trois mois...”* «Цей договір укладено на невизначений термін. Його може бути розірвано будь-якою стороною після повідомлення за три місяці...»

○

5. **Юридична сила та підписи (Dispositions légales et signatures)** — містить інформацію про дату набрання чинності контракту, правові підстави його укладання та підписи сторін.

○ “*Fait à Paris, le 1er janvier 2024. L'Employeur (signature)... L'Employé (signature)...*” Вчинено в Парижі 1 січня 2024 року. Роботодавець (підпис)... Працівник (підпис)...»[59]

4. Риторичні та мовні особливості юридичних контрактів

Мовні та риторичні особливості франкомовних юридичних контрактів базуються на формалізованій юридичній мові, яка повинна забезпечувати точність та ясність вираження правових норм. Основні мовні риси контрактів:

1. **Формалізованість та стандартизація:** Контракти у франкомовних країнах часто містять юридичні формули, які є стандартними для правової системи. Ці формули забезпечують юридичну силу документа і гарантують його однозначне тлумачення.

○ Наприклад, фраза: “*Ce contrat est régi par le droit français*” «Цей контракт регулюється французьким законодавством - чітко вказує, яке законодавство застосовується до цього документа.

2. **Імперативний стиль:** Контракти зазвичай використовують наказовий або імперативний стиль для формулювання зобов'язань сторін. Наприклад: “*L'Employé doit respecter les conditions de travail...*” *Працівник повинен поважати умови праці...*»

3. **Чіткість і точність:** Однією з ключових вимог до юридичних контрактів є точність у формулюваннях. Кожен термін і фраза повинні мати чітке значення, щоб уникнути неоднозначностей у правовій інтерпретації.

4. **Терміни з чіткими юридичними значеннями:** Контракти використовують спеціалізовану юридичну термінологію, яка має конкретне значення у правовій сфері. Наприклад, термін “*force majeure*” у франкомовному праві означає непереборну силу, що звільняє сторони від відповідальності за невиконання зобов'язань.[46]

5. Принципи побудови юридичних контрактів у франкомовних країнах

Франкомовні юридичні контракти базуються на кількох фундаментальних принципах, які формують їх логіку та структуру:

1. **Принцип консенсусу:** Контракт повинен відображати домовленість між сторонами і бути укладеним за згодою. Юридично це називається *consensus ad idem*, тобто сторони мають однакове розуміння умов контракту.

2. **Принцип зобов'язання (*obligation de résultat*):** Багато договорів у франкомовних правових системах зобов'язують сторони досягти конкретного результату. Це означає, що не просто докладаються зусилля, але мають бути виконані певні дії або досягнуто певного результату.

3. **Принцип обґрунтованості (*la raison d'être du contrat*):** У контрактах повинна бути чітко зазначена причина або основа для його укладання. Це підкреслює правову легітимність і мету укладення договору.

4. **Принцип добросовісності (*bonne foi*):** Французьке право (як і багато інших франкомовних правових систем) вимагає, щоб сторони виконували свої зобов'язання з добросовісністю. Це означає, що сторони не повинні вдаватися до обману або маніпуляцій під час виконання контракту.

6. Логічні та юридичні структури в контрактах

Контракти за своєю суттю базуються на логічних структурах, що забезпечують їх ефективність і юридичну силу. Логіка юридичних контрактів тісно пов'язана з правовими концепціями, такими як взаємозобов'язання сторін та наслідки невиконання зобов'язань. Однією з найбільш розповсюджених формул у контрактах є:

- **Якщо-то (*Si-alors*) структура:** Використовується для передбачення наслідків за певних умов.

○ Наприклад: “*Si l'Employé ne remplit pas ses obligations, l'Employeur a le droit de résilier le contrat sans préavis.*” (Якщо працівник не виконає своїх зобов'язань, роботодавець має право розірвати контракт без попередження).

1. Ця структура забезпечує ясність і передбачуваність правових наслідків у разі порушення умов договору.[31]

Мовні особливості

Контракти використовують **імперативний стиль**, щоб встановити обов'язки та дозволи. Часто застосовуються спеціалізовані юридичні терміни, такі як “*l'obligataire doit...*” (зобов'язаний виконати) або “*en cas de non-respect*” (у разі невиконання). Модальні дієслова, такі як *doit* (повинен) та *peut* (може), вказують на обов'язки та дозволи, а також часто використовуються для мінімізації неоднозначності.

- **Приклад:**

- “*Le contractant s'engage à fournir les services conformément aux conditions décrites dans l'annexe A.*” (“Контрактор зобов'язується надавати послуги відповідно до умов, описаних у додатку А.”)[31]

- **Судове рішення (*jugement, arrêt*)** — це документ, який офіційно вирішує спір, надаючи судове рішення на основі фактів справи та застосованих правових норм. Рішення також створює прецедент для майбутніх справ. Судові рішення є одним з ключових жанрів юридичного дискурсу. Вони формують остаточну інтерпретацію правових норм і застосовуються для врегулювання спорів, визначення прав і обов'язків сторін, а також створюють юридичні прецеденти, особливо у правових системах, де прецедентне право має важливе значення. У франкомовному юридичному дискурсі судові рішення відіграють вирішальну роль у розвитку права та його адаптації до соціальних і культурних змін. [31]

- Юридичний дискурс, пов'язаний із судовими рішеннями, є високо формалізованим і суворо регламентованим. Він має чітку структуру, що забезпечує юридичну передбачуваність та ясність у відносинах між сторонами процесу. У Франції, Бельгії, Швейцарії, Квебеку (Канада) та багатьох африканських країнах, де функціонує французька мова, судові рішення мають вирішальне значення у правовій системі, яка значною мірою заснована на римському праві та кодексах.

-

2. Структура судового рішення у франкомовному юридичному дискурсі

- Судові рішення мають свою унікальну структуру, що відображає як специфіку правової системи, так і культурні особливості судочинства. Основні компоненти судового рішення у франкомовних правових системах включають:

- Назва справи (*Titre de l'affaire*) — вказує на сторони, які беруть участь у судовому процесі. Зазвичай наводиться прізвище позивача та відповідача (наприклад, *Dupont c. Martin*).

- Вступна частина (*Préambule*) — короткий вступ до рішення, в якому зазначаються основні деталі справи, включаючи інстанцію, де розглядається справа, і суддів, які виносять рішення. Це також містить інформацію про час і місце винесення рішення.

Наприклад: *“Le tribunal de première instance de Paris, en audience publique, a rendu le jugement suivant...”* Паризький суд першої інстанції під час відкритого слухання виніс таке рішення

Факти справи (*Exposé des faits*) — викладаються фактичні обставини справи, які є підґрунтям для юридичного аналізу. Факти повинні бути викладені об'єктивно і точно, щоб суд мав повне уявлення про обставини, на яких базується рішення.

“Le demandeur, Monsieur Dupont, allègue que le défendeur, Monsieur Martin, a manqué à son obligation contractuelle en refusant de livrer les marchandises convenues.” Позивач, пан Дюпон, стверджує, що відповідач, пан Мартін, порушив свої договірні зобов'язання, відмовившись доставити товари, про які було домовлено.

Юридичне обґрунтування (Motifs de droit) — це ключова частина рішення, де суд аналізує факти з правової точки зору, застосовує відповідні норми права і робить висновки про правомірність вимог сторін. Цей розділ містить правову аргументацію, яка обґрунтовує позицію суду.

- *“En vertu de l'article 1147 du Code civil, tout débiteur est tenu de répondre des dommages-intérêts résultant de l'inexécution de son obligation. En l'espèce, il est prouvé que le défendeur n'a pas respecté les termes du contrat.”* Відповідно до статті 1147 ЦК боржник зобов'язаний відшкодувати шкоду, завдану невиконанням свого обов'язку. У даному випадку доведено невиконання відповідачем умов договору».

Рішення (Dispositif) — заключна частина, де викладено саме рішення суду: чи задоволені вимоги позивача, чи відхилені, а також які заходи або санкції застосовані до сторін.

“Par ces motifs, le tribunal condamne Monsieur Martin à verser à Monsieur Dupont la somme de 10 000 euros en réparation du préjudice subi.” З цих причин суд зобов'язує пана Мартіна виплатити пану Дюпонті суму в 10 000 євро як компенсацію за завдану шкоду»[63]

3. Нормативні акти та статuti

Мета та функція

Нормативні акти та статuti (*actes normatifs*) є юридичними інструментами, що встановлюють загальні правила чи закони, які застосовуються до широкого загалу або конкретних сфер. Вони мають

обов'язкову силу та служать основою для регулювання поведінки та відносин у суспільстві.

Структурні особливості

Типова структура нормативного акта включає:

- **Назву** — Визначає тип закону (закон, декрет, регламент тощо).
- **Преамбулу** — Описує мету та правові підстави для прийняття нормативного акта.
- **Статті** — Пронумеровані розділи, які детально описують конкретні правила та положення.
- **Заключні положення** — Визначають дату набрання чинності та можливі зміни до чинних законів.

Мовні особливості

Мова нормативних актів є **приписовою та авторитетною**, з використанням **деонтичної модальності** для вираження правових обов'язків, заборон та дозволів. Часто використовуються модальні дієслова, такі як *doit* (повинен), *interdit* (заборонено) і *peut* (може).

- **Приклад:** "Tout citoyen est tenu de respecter les lois de la République en vigueur."
("Кожен громадянин зобов'язаний дотримуватись чинних законів Республіки.") [55]

• 4. Законодавство

Мета та функція

Законодавство (*loi*) відноситься до законів, ухвалених законодавчим органом, таким як парламент, і має силу закону. Воно створюється для регулювання певних сфер суспільного життя — від цивільних і кримінальних питань до адміністративних і фінансових відносин.

Структурні особливості

Законодавчі акти мають чітко визначену структуру:

- **Преамбула** — Пояснює цілі закону та обґрунтування його прийняття.
- **Статті** — Основні частини закону, поділені на секції чи пункти, що визначають детальні правила.
- **Перехідні положення** — Визначають порядок набрання чинності законом і зміни до попередніх актів.

Мовні особливості

Мова законодавчих текстів є **нормативною**, з використанням суворих юридичних формулювань для уникнення неоднозначностей. Модальні дієслова, такі як *doit* (повинен) та *interdit* (заборонено), відображають обов'язковий і заборонний характер закону.

- **Приклад:** "La présente loi entre en vigueur à compter du premier janvier de l'année en cours."
("Цей закон набуває чинності з 1 січня поточного року.") [55]

2.3. Специфіка правової аргументації у франкомовному дискурсі: вивчення риторичних прийомів та логічних структур, які використовуються у правовій аргументації.

Особливості правової аргументації у франкомовному дискурсі зумовлені специфікою правової традиції та культури, яка базується на цивільному праві, що розвинулося під впливом Римського права та французької кодифікації.

1. **Цивільно-правова система:** Французька правова аргументація орієнтована на кодекси, особливо на **Цивільний кодекс**. Адвокати та судді звертаються до писаних законів як основного джерела аргументів. Важливу роль відіграють норми, зафіксовані в законодавстві, а також судова практика, яка витлумачує ці норми[22]

2. **Риторичний підхід:** Історично Франція має потужні традиції риторики та аргументації, що активно розвивалися з часів античності та отримали новий імпульс завдяки працям, таким як "Нова риторика" Шаїма Перельмана. Важливим аспектом є **дискурсивність**

аргументації, коли значення визначається через мовні конструкції та аргументи всередині самого дискурсу. Це дозволяє адвокатам використовувати логічні, емоційні та етичні апеляції в своїх виступах[32]

3. **Мовна специфіка:** У франкомовному правовому дискурсі використовується багато формулювань і термінів, що походять із латини, і це ускладнює їх переклад та адаптацію до інших мовних систем. Наприклад, юридичні тексти рясніють технічними термінами, які мають специфічні значення в праві, але можуть бути менш зрозумілими для неспеціалістів. Французька правова мова, як і англійська, іноді використовує дублюючі конструкції для забезпечення точності: "null and void", "terms and conditions"[37]

4. **Важливість судового прецеденту:** Хоча французьке право не так сильно бере за основу судові прецеденти, як англо-саксонські системи, судові рішення все ж можуть бути використані як аргументи, особливо коли йдеться про тлумачення закону. Проте основна вага в аргументації надається кодифікованим нормам права.

2.4. Методологія дискурсивного аналізу: вибір та обґрунтування методів, які використовуються для аналізу юридичних текстів.

1. Визначення та сутність дискурсивного аналізу

Дискурсивний аналіз (англ. **discourse analysis**) — це міждисциплінарний підхід, що досліджує мову в її соціальному контексті та взаємозв'язок між текстами, мовою і суспільними практиками. Дискурсивний аналіз не обмежується лише вивченням мовних структур, а охоплює питання влади, ідеології, соціальної нерівності, що відображаються у висловлюваннях, письмових текстах та комунікативних актах.

За допомогою дискурсивного аналізу досліджується не тільки те, що саме сказано (лінгвістичний рівень), але й те, як висловлювання структуруються в певному соціокультурному контексті, і навіщо вони були сформульовані певним чином. Одним із ключових аспектів є розуміння мови як інструмента конструювання соціальної реальності, а не просто засобу комунікації . [25]

Основні положення методології дискурсивного аналізу

Дискурсивний аналіз ґрунтується на кількох фундаментальних принципах:

1. Мова як соціальна дія: Мова не є нейтральним засобом комунікації; вона несе соціальні, політичні та культурні смисли.
2. Контекстуальність дискурсу: Важливо враховувати, що мова функціонує в конкретному соціальному, політичному або культурному контексті, який формує її значення.
3. Дискурси як форми влади: Дискурси структурують соціальну реальність, і через мову можуть здійснюватися влада та контроль над суспільними групами, наприклад, через правові норми, політичні заяви тощо .
4. Інтертекстуальність: Будь-який текст або висловлювання часто взаємопов'язані з іншими текстами чи висловлюваннями (наприклад, закони можуть цитуватися або інтерпретуватися у судових рішеннях). Це концепція називається інтертекстуальністю . [40]

Моделі та підходи дискурсивного аналізу

Різні дослідники підходять до дискурсивного аналізу по-різному, використовуючи різні моделі:

- Критичний дискурсивний аналіз (CDA): Цей підхід досліджує, як соціальна нерівність і влада проявляються через мову. Відомий представник цього напрямку — Норман Ферклаф. Він акцентує увагу на тому, як соціальні структури відображаються і

репродукуються в текстах та мовленні. Ферклаф стверджує, що дискурси допомагають підтримувати та легітимізувати соціальну ієрархію і, відповідно, владу [40]

- Фукоанський дискурсивний аналіз: Мішель Фуко вивчав взаємозв'язок між дискурсом і владою, зосереджуючи увагу на тому, як дискурси визначають, що вважається правдою чи нормою у певному соціальному контексті. Він також підкреслював, що дискурси створюють знання і водночас обмежують його, адже визначають, що вважається допустимим або допустимим в інтелектуальних дебатах . [42]

2.5. Глобалізація та її вплив на юридичний дискурс: аналіз впливу глобальних процесів на юридичну комунікацію у франкомовних країнах.

Глобалізація — це процес посилення міжнародних економічних, соціальних, культурних та політичних зв'язків, що призводить до взаємозалежності між державами та регіонами. Вона істотно впливає на різні сфери суспільного життя, включно з правовою системою та юридичним дискурсом. Це складний процес інтеграції світових економік, політичних систем, культур і технологій, який впливає на всі сфери суспільного життя, зокрема й на право. Вона вносить значні зміни в юридичний дискурс та правові системи різних країн. [50]

Вплив глобалізації на юридичний дискурс:

1.Гармонізація правових систем. Глобалізація стимулює тенденцію до гармонізації або уніфікації права між різними країнами. Це спостерігається через міжнародні договори, конвенції та стандарти, які приймаються в багатьох країнах. Наприклад, Всесвітня організація торгівлі (WTO) сприяє уніфікації правил міжнародної торгівлі. Зближення

національних правових систем під впливом міжнародних стандартів є однією з головних тенденцій глобалізації. Міжнародні організації, такі як ООН, СОТ, Міжнародний валютний фонд, сприяють формуванню єдиних правових стандартів, які регулюють різні сфери міжнародних відносин — торгівлю, права людини, екологію. Глобалізація призводить до активної інтеграції міжнародних норм та стандартів у національні правові системи. Це особливо актуально для країн Франкофонії, де міжнародні договори та регламенти, такі як Європейська конвенція з прав людини, впливають на місцеве законодавство. Впровадження міжнародного права збільшує складність юридичної комунікації, оскільки правникам необхідно орієнтуватися у великій кількості іноземних законів.[41]

2. Зміна ролі національних правових систем. Національні правові системи стикаються з новими викликами через глобальні транснаціональні проблеми, такі як боротьба з тероризмом, зміна клімату та міжнародні злочини. Внаслідок цього відбувається зростання ролі наднаціональних і міжнародних судових органів, таких як Міжнародний кримінальний суд. Глобалізація робить міжнародне право все більш вагомим. Країни змушені узгоджувати своє національне законодавство з нормами міжнародних договорів, угод і конвенцій. Наприклад, питання екологічної безпеки, прав людини або боротьби з тероризмом вирішуються в межах міжнародного права. [57]

3. Поява нових правових категорій. Глобалізація породжує нові категорії правових відносин, наприклад, у сфері інтелектуальної власності, охорони навколишнього середовища, прав людини та кібербезпеки. Юристи вимушені враховувати міжнародні норми та стандарти у цих сферах. Для вирішення цих питань національні судові системи часто звертаються до міжнародних правових норм.

4. Юридичний плюралізм. Сучасний юридичний дискурс усе частіше звертається до концепції юридичного плюралізму, коли поряд із державним

правом співіснують інші правові системи, наприклад, міжнародне право або корпоративні правові норми. Унаслідок глобалізації правовий дискурс включає різні правові системи: міжнародне право, регіональні правові системи (наприклад, ЄС), корпоративні норми великих компаній і навіть норми неурядових організацій.

5. Англійська мова як глобальна юридична мова. Англійська стає універсальною мовою міжнародного права, що впливає на стиль та термінологію юридичних текстів і контрактів. Це спрощує взаємодію між різними правовими системами, але також викликає дискусії про стандартизацію юридичних термінів. [58]

Аналіз впливу глобальних процесів на юридичну комунікацію у франкомовних країнах показує, що ці процеси значно трансформують правові системи та способи комунікації між правниками, державними інститутами та громадянами.

1. **Глобалізація.** Цей процес активно впливає на правові системи, особливо в країнах Франкофонії, таких як Франція, Бельгія, Швейцарія, Канада (Квебек) та багато африканських країн (Сенегал, Кот-д'Івуар, ДР Конго та ін.). У зв'язку з глобалізацією юридична комунікація набуває транснаціональних рис: виникає необхідність гармонізації національного законодавства з міжнародними нормами, що приводить до зростання ролі міжнародного права та спільних правових стандартів, таких як Європейська конвенція з прав людини. [62]

2. **Цифровізація.** Швидке впровадження цифрових технологій також глибоко змінює юридичну комунікацію. Сьогодні судові процеси, діловодство та юридичні послуги у франкомовних країнах дедалі частіше відбуваються через цифрові платформи. Це дозволяє спрощувати процеси, але водночас викликає нові виклики, такі як захист даних, кібербезпека та питання електронного підпису. Наприклад, у Франції активно розвивається система електронного

правосуддя (e-justice), яка значно спрощує доступ до судових процесів.
[64]

Цифровізація значно спрощує правові процеси у франкомовних країнах. Електронні платформи для судових справ і державних послуг дозволяють ефективніше взаємодіяти з громадянами та іншими учасниками процесу. Однак це також підвищує важливість кібербезпеки та захисту персональних даних, що особливо критично в контексті прийняття міжнародних стандартів, як приклад можна навести Загальний регламент про захист даних (GDPR) у Європі [51]

Висновки за розділом 2

Отже, підбиваючи підсумки мого дослідження вивчення франкомовного юридичного дискурсу з практичної точки зору, хочу згадати про такі найважливіші моменти з мого вивчення цієї теми. Франкомовний юридичний дискурс є надзвичайно складною системою правової комунікації, яка має глибокі корені в соціокультурній та історичній традиції Франції та інших франкомовних країн. У цьому висновку будуть узагальнені основні результати мого дослідження щодо мовних характеристик цього дискурсу, його жанрових особливостей, специфіки правової аргументації, методології дискурсивного аналізу, а також впливу глобалізації на правову комунікацію.

Франкомовний юридичний дискурс відрізняється високим рівнем формалізації та складністю синтаксичних структур, що є однією з його основних характеристик. Французька юридична мова має особливу точність і однозначність, що забезпечує чітке розуміння законів та правових норм. Важливими аспектами мовних характеристик є використання специфічної термінології, яка часто є важкодоступною для розуміння нефахівців. У юридичних текстах часто зустрічаються архаїчні вирази та фразеологічні звороти, які збереглися з попередніх етапів розвитку французького права.

Також важливою рисою є залежність юридичної мови від контексту — ті самі терміни можуть мати різне значення в залежності від ситуації чи жанру документа. Це робить юридичний дискурс закритим для нефахівців, вимагаючи спеціальної підготовки для його розуміння. Точність і структурованість мови також відображає високі вимоги до юридичних

текстів, які повинні не тільки бути зрозумілими, але й юридично ефективними.

Одним із ключових аспектів франкомовного юридичного дискурсу є різноманітність правових жанрів, кожен з яких має свої специфічні мовні та структурні характеристики. Серед них юридичні контракти, судові рішення, нормативні акти тощо.

Юридичні контракти відрізняються суворою структурою та детальністю, оскільки вони спрямовані на формування чітких правових наслідків для сторін. Контракти мають визначену ієрархію пунктів, що забезпечує послідовне висвітлення прав та обов'язків кожної сторони.

Судові рішення, на відміну від контрактів, мають інший характер. Вони включають риторичні прийоми та аргументацію суддів, що спираються на законодавство та прецеденти. Їхня структура передбачає детальне викладення обґрунтування рішення, яке повинно бути максимально прозорим та обґрунтованим.

Нормативні акти, як-от закони та регламенти, є особливо формальними та повинні бути викладені максимально однозначно, щоб уникнути різночитань і помилок у правозастосуванні. Ці тексти мають чітку структуру і високий рівень формалізму, що є необхідним для забезпечення юридичної однозначності.

Дослідження франкомовного юридичного дискурсу дозволяє краще зрозуміти його складну структуру, яка поєднує мовні, риторичні та правові аспекти. Цей дискурс є не лише інструментом правової комунікації, але й відображенням соціокультурного контексту, в якому він функціонує. Глобалізація, з одного боку, зумовлює зміни в правовій мові та структурі текстів, а з іншого — вимагає адаптації національних правових систем до міжнародних реалій. Таким чином, франкомовний юридичний дискурс продовжує еволюціонувати, залишаючись важливим елементом правової системи та комунікації у сучасному світі.

ВИСНОВКИ

Отже, провівши детальне, глибоке дослідження на тему специфіки сучасного франкомовного юридичного дискурсу, можна висновити, що франкомовний юридичний дискурс є унікальною формою правової комунікації, яка відображає специфічні мовні, соціокультурні та правові традиції. У результаті глибокого дослідження його мовних, структурних та жанрових особливостей, було визначено кілька ключових аспектів, які відрізняють цей дискурс від інших правових систем. Додатково ми розглянули вплив глобалізаційних процесів на розвиток юридичного дискурсу у франкомовних країнах.

Мовні характеристики франкомовного юридичного дискурсу мають кілька ключових аспектів, які забезпечують його унікальність. По-перше, цей дискурс є надзвичайно формалізованим та використовує високий рівень термінологічної точності. Юридичні тексти у франкомовних країнах, зокрема у Франції, Бельгії та Швейцарії, містять архаїчні та латинізовані терміни, що є відлунням правової традиції, яка ґрунтується на римському праві. Французька правова мова зберігає багатий юридичний словник, який включає терміни, що мають точне значення в конкретних правових контекстах. Стилiстично юридичний дискурс тяжіє до об'єктивності, нейтральності та точності у викладі. Ця особливість є важливою для забезпечення правової однозначності та уникнення неоднозначного тлумачення тексту. Також варто відзначити специфічні синтаксичні структури, які використовуються для формування складних, але точних речень, що є характерними для нормативних актів та судових рішень. Соціокультурний контекст відіграє важливу роль у формуванні юридичного дискурсу. У франкомовних країнах юридичні тексти відображають історичний розвиток права, особливо у Франції, де правова система ґрунтується на кодексі Наполеона. Континентальна правова традиція, що базується на кодифікованих законах, передбачає чітке формулювання правових норм. Важливою частиною цього дискурсу є система освіти та

підготовки юристів, яка формує стандарти правової комунікації. Правова термінологія у франкомовному юридичному дискурсі є високоспеціалізованою та формалізованою. Багато термінів має своє походження з римського права або латини. Наприклад, терміни на кшталт «*force majeure*» (непереборна сила) або «*habeas corpus*» мають свої чіткі визначення і застосовуються у конкретних правових ситуаціях.

Франкомовний юридичний дискурс — це складна система правової комунікації, яка має свої унікальні мовні, стилістичні та структурні особливості. Мовна специфіка цього дискурсу відображає високий рівень формалізму та точності, що забезпечує однозначність правових текстів. Соціокультурні фактори, такі як історичний розвиток права у франкомовних країнах, відіграють важливу роль у формуванні юридичної мови.

Правова термінологія, що використовується у юридичних документах, має глибоке історичне коріння, і точність її використання є критично важливою для забезпечення ефективної правової комунікації. Структура різних жанрів юридичних текстів чітко регламентована, і кожен жанр має свої специфічні мовні та структурні особливості.

Вплив глобалізації спричинив зміни у франкомовному юридичному дискурсі, особливо через зростання міжнародної взаємодії та вплив англійської мови. Важливим викликом для франкомовного юридичного дискурсу є збереження своєї ідентичності в умовах глобалізаційних змін, що вимагає постійної адаптації та оновлення правової мови.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

- 1.Бацевич Ф. С. Лінгвістична генологія: проблеми і перспективи. Л.: ПАІС, 2005. 264 с.
- 2.Бондар І. Ф. Фонетичні аспекти юридичної комунікації. К.: Лінгвістичні студії, 2020. 180 с.
- 3.Вовк В. Мультикультуралізм і розвиток юридичної мови у Швейцарії. Ужгород: Карпатські дослідження, 2021. 250 с.
- 4.Гончаренко С. Юридична термінологія: історія та сучасність. Львів: Лексикон, 2015. 320 с.
5. Грись В. І. Прагматика: Навчальний посібник. К.: Вища школа, 1997. 275 с.
- 6.Дудар М. Граматичні особливості юридичних текстів. Дніпро: Юридична освіта, 2016. 210 с.
7. Жаботинська С.-А., Лещенко А. В. Концептуальна модель дискурсу. — К.: НВФ "Славутич-Дельта", 2018. 190 с.
- 8.Іванова Л. Синтаксична структура правових текстів. К.: Юридична наука, 2017. 240 с.
- 9.Коваль В. Стилiстичні особливості правових документів. Одеса: Юридичний вісник, 2018. 198 с.
- 10.Ковальчук І. Білінгвізм і правова мова в Квебеку. Львів: Юридичний світ, 2020. 220 с.
- 11.Корж Л. Колоніальна спадщина та розвиток правових систем Африки. Одеса: Міжнародне право, 2017. 215 с.
12. Михайлова О. Культурний вплив на розвиток юридичної мови Франції. К.: Юридична думка, 2019. 230 с.

13. Молчанова І. Юридична лексика: лінгвістичні та правові аспекти. Харків: Право, 2019. 185 с.
14. Пасинок В. Г. Дискурсивні підходи у французькій гуманітарній свідомості. К.: Ніка-Центр, 2018. 180 с.
15. Рябчук А., Хурцидзе Т. Застосування дискурс-аналізу в сучасних соціальних дослідженнях. К.: Логос, 2020. 210 с.
16. Ситник І. В. Дискурс в сучасній лінгвістиці. К.: Лінгва, 2019. 200 с.
17. Тихомиров Ю. Історичний контекст французької правової системи. Харків: Право України, 2017. 220 с.
18. Фуко М. Слова і речі. Археологія гуманітарних наук. К.: Основи, 1994. 406 с.
19. Шерстюк Н. В. Дискурс: від становлення поняття до соціально-конструкціоністських теорій дискурс-аналізу. К.: Видавничий дім "Академія", 2020. 190 с.
20. Balibar, Étienne. *Identité et culture: quelques réflexions politiques*. Paris: La Découverte, 2019. 210 p.
21. Bell, John, Boyron, Sophie, Whittaker, Simon. *Principles of French Law* (2nd edn). Oxford: Oxford University Press, 2008. 320 p.
22. Benveniste, E. *Problèmes de linguistique générale* (Tome 1). Paris: Gallimard, 1966. 368 p.
23. Bhatia, V. K. *Language of the Law*. London: Longman, 1987. 180 p.
24. Bhatia, V. K. *Analyzing Genre: Language Use in Professional Settings*. London: Longman, 1993. 230 p.

25. Blanchet, P. Sociolinguistique des pratiques langagières. Paris: Presses Universitaires de France, 2016. 256 p.
26. Bouyé, Manon, Gledhill, Christopher. The Phraseology of Legal French and Legal Popularisation in France and Canada: A Corpus-Assisted Analysis. Paris: Sorbonne University Press, 2015. 300 p.
27. Bouyé, Manon, Gledhill, Christopher. Disseminating Legal Language for the General Public: A Corpus-Based Study of the Discursive Strategies Used in English and French. London: Linguistics Press, 2018. 275 p.
28. Calvet, L.-J. La sociolinguistique. Paris: Presses Universitaires de France, 2002. 210 p.
29. Charadeau, P. Langage et discours: éléments de sémiotique cognitive et discursive. Paris: Hachette, 2004. 288 p.
30. Charon, R. La syntaxe des textes juridiques. Paris: Presses Universitaires de France, 2008. 198 p.
31. Plantin, Christian. Argumentation Studies and Discourse Analysis: The French Situation and Global Perspectives. Paris: Éditions Honoré Champion, 2010. 215 p.
32. Cornu, G. Vocabulaire juridique. Paris: Presses Universitaires de France, 2007. 460 p.
33. Coppens, A. Stylistique juridique: un manuel pratique. Bruxelles: Bruylant, 2015. 320 p.
34. Coulthard, Malcolm, Johnson, Alison. An Introduction to Forensic Linguistics: Language in Evidence. London: Routledge, 2007. 290 p.
35. Debaisieux, J. L'oralité du discours juridique. Paris: Presses Sorbonne Nouvelle, 2017. 265 p.
36. Kaul Shali, Dr. Sonia. Legal Language and Communication: Discourse and Social Implementation. Delhi: Jurisprudence Press, 2019. 230 p.

37. Durand, J. Le vocabulaire juridique français. Paris: Dalloz, 2006. 190 p.
38. Dufour, Dominique. Les identités culturelles à l'heure de la mondialisation. Québec: Presses de l'Université Laval, 2020. 210 p.
39. Fairclough, N. Language and Power. London: Pearson Education, 2001. 263 p.
40. Farazmand, Ali. Global Encyclopedia of Public Administration, Public Policy, and Governance. New York: Springer, 2018. 3200 p.
41. Foucault, M. Power/Knowledge: Selected Interviews and Other Writings 1972–1977. New York: Pantheon Books, 1980. 270 p.
42. Foucault, M. Dits et écrits. Paris: Gallimard, 1994. 1540 p.
43. Foucault, M. L'archéologie du savoir. Paris: Gallimard, 1969. 288 p.
44. Gémard, J.-C. Traduire ou l'art d'interpréter: traduction juridique et jurilinguistique. Montréal: Éditions Thémis, 1995. 310 p.
45. Gémard, J.-C. Traduction juridique: aspects théoriques et pratiques. Montréal: Éditions Thémis, 1995. 320 p.
46. Gémard, J.-C. Traduire le droit: Essais de jurilinguistique. Québec: Presses de l'Université Laval, 2002. 400 p.
47. Gémard, Jean-Claude. Langage du droit et traduction: Essais de jurilinguistique. Paris: Linguatex Éditions, 2000. 285 p.
48. Global Language Monitor. The French Language in the Age of Globalization. Austin: GLM Report, 2022.
49. Held, David, McGrew, Anthony et al. Global Transformations: Politics, Economics, and Culture. Cambridge: Polity Press, 1999. 512 p.
50. Wagner, Anne. International Journal for the Semiotics of Law - Revue internationale de Sémiotique juridique. Dordrecht: Springer, 2007.

51. Lassert, Mitchel de S.-O.-I'E. *Judicial (Self-)Portraits: Judicial Discourse in the French Legal System*. Paris: Presses Universitaires de France, 2011. 240 p.
52. Maingueneau, D. *Discours et analyse du discours*. Paris: Armand Colin, 2017. 220 p.
53. Mattila, H. E. S. *Comparative Legal Linguistics: Language of Law, Latin and Modern Lingua Francas*. Farnham: Ashgate, 2006. 368 p.
54. Palmer, F. R. *Mood and Modality*. Cambridge: Cambridge University Press, 2001. 268 p.
55. Petit, M. *Grammaire et droit: structure des phrases juridiques*. Lyon: ENS Editions, 2009. 250 p.
56. Sassen, Saskia. *Territory, Authority, Rights: From Medieval to Global Assemblages*. Princeton: Princeton University Press, 2006. 496 p.
57. Staton, J., Moore, A. *Globalization and Legal Discourses: Discursive Practices in the Global Legal Field*. Oxford: Oxford University Press, 2011. 315 p.
58. Sueur, D. *Le contrat: un instrument juridique au service des relations économiques*. Paris: Éditions Dalloz, 2009. 290 p.
59. Tanner, Susan. *The Rhetorical Force of the Law: An Analysis of the Language, Genre and Structure of Legal Opinions*. New York: Jurisprudence Press, 2015. 240p.
60. Trosborg, Anna. *Text Typology and Translation*. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company, 1997. 300 p.
61. Verdier, Thierry. *Law and Globalization in French-speaking Countries*. Lyon: Presses Universitaires de Lyon, 2014. 275 p.
62. Carbonnier, J. *Droit civil. Introduction, Les personnes, Les biens, Les obligations*. Paris: Presses Universitaires de France, 2002. 850 p.
63. *Laws of Globalization: Francophone Perspectives on Legal Communications*. Geneva: International Legal Press, 2020. 300 p.

Summary

Justification of the Topic Selection

The study of francophone legal discourse is crucial in understanding how legal systems and linguistic practices intersect, especially in a globalized world. With French being one of the primary legal languages in many international organizations and countries, the exploration of its legal discourse offers valuable insights into its unique characteristics, role in shaping legal practice, and contributions to international law.

Specificity of Francophone Legal Discourse

Francophone legal discourse is distinct due to its deep connection with the cultural and legal traditions of French-speaking countries. This specificity is evident in the structure of legal arguments, the use of rhetorical devices, and the influence of the Napoleonic Code on legal practices in many French-speaking jurisdictions.

Research Objectives and Goals

The main objective of this research is to analyze the distinctive features of francophone legal discourse. The study aims to:

1. Trace the historical development of the concept of "discourse" in both French and global linguistics.
2. Examine the notion of legal discourse and its role within the legal system, with a focus on the francophone legal context.
3. Provide an overview of key theoretical approaches to the study of francophone legal discourse, incorporating linguistic, legal, and sociocultural perspectives.

Research Methods

The research employs a variety of methods including discourse analysis, comparative legal analysis, and historical review. These methods are essential for uncovering the linguistic characteristics, rhetorical strategies, and sociocultural influences shaping francophone legal discourse.

Scientific Novelty

This study provides new insights by focusing specifically on francophone legal discourse within a globalized context, which has been underexplored in previous research. It highlights the unique intersection of language, law, and culture in francophone legal traditions and expands understanding of how globalization impacts legal communication in French-speaking countries.

Theoretical and Practical Significance

Theoretically, this research contributes to the broader fields of legal linguistics and discourse analysis, offering a new perspective on the relationship between language and law in the francophone world. Practically, it can inform legal practitioners, translators, and policymakers about the nuances of legal language in French-speaking countries, enhancing communication in international legal settings.

Main Content of the Research

Origin and development of the concept of "discourse, legal discourse: concepts and characteristic francophone legal discourse: main research approaches, sociocultural and historical context of francophone legal discourse, linguistic characteristics of francophone legal discourse legal genres in francophone legal discourse, selection and justification of methods used for the analysis of legal texts, globalization and its impact on legal discourse, analysis of the influence of global processes on legal communication in francophone countries

Approval of Research Results

The main research findings were presented in the form of a conference speech and prepared abstracts, specifically on April 12, 2024, at the 10th International Scientific Conference "Artistic Phenomena in History and Modernity (Ethno-imagological Dimension)."